

ПРИЙМЕННИК

1. У поданому тексті підкресліть прийменники; визначте, з якими частинами мови вони вживаються та які відношення виражають (просторові, часові, причинові, мети тощо).

Мороз пече, під ногами шкварчить і співає соловейком сніг. Сонце полум'яніє, по-зимовому низько стоячи над головою. Місяць висить на протилежному боці неба, як білясте крижане денце, надгрижене на третину. Мороз дошкуляє. Останній день старого року, чепурний і яскравий, хоче залишити по собі спогад перед тим, як прийде йому на зміну Щедрий вечір.

Проти сонця у залишку легенька пара притулилась до таловинки. Еге, та це ж і водичка там! Стане напиться горобцеві на Новий рік. Прикмета показує на врожай.

А сонце вже низенько над обрієм. Червоні смуги, що стелить воно на білому снігу, помітно гублять яскравість кольорів. Голі дерева й електричні стовпи кладуть уперек сині тіні. Місяць трохи ожив, не дочекається, щоб сонце зовсім скотилося за гору. Пливтиме тоді він гордий через усю новорічну ніч...

А навкруги пливе вечір, новеньким золотом поблискує у височинь місяць, мороз притискає й паморожить іскристу від снігу землю. Над селом у морозяному повітрі народжуються чарівні звуки.

Місячна морозяна ніч завмирає, прислухаючись до кроків Нового року.

(Яновський)

2. Побудуйте речення, увівши один із прийменників, потрібний для вираження відношень між дієсловом та іменником. Вкажіть тип відношень.

1. Пливе (коло, обабіч, на) шляху жовта і червона пшениця і аж на горбку зупиняється (біля, від, поруч) озерця рожевого маку (Ст.).

2. (Всупереч, незважаючи на, хоча й) спеку й духоту, косарі співали косарських пісень (Неч.-Лев.).

3. (Через, у зв'язку, по) сумному голосу, (через, у зв'язку, по) задуманому личку можна помітити, що дівчина не жила (без, від, з приводу) лиха (Мирн.).

4. І до кінця свого віку Джеря йшов (всупереч, на зло, проти) панів (Неч.-Лев.).

5. Він розсівся (перед, під, край) столом, недбало, незалежно (Зб.).

6. Геть (понад, побіля, перед) морем, над хвилями синіми в'ються, не спиняються чаєчки білії (Л.Укр.).

7. Краплі сонця проривалися (з – під, поміж, через) листя й сипалися гарячими плямами на доріжки, на зелену траву (Неч.-Лев.).

8. Мені так приємно було дістати ваш лист (коло, під, перед) Новий рік, та ще з ялинкою (Коц.).

9. Б'ється, як риба (через, у, об) лід. (нар. тв.).

3. У поданих словосполученнях розрізніть однозвучні слова за частиномовною незалежністю.

Зустрілися коло школи, з'явилося коло диму; вивчати протягом року, боротися з протягом; чекати поблизу вокзалу, стояти поблизу; осуд з боку товаришів, з боку кровоточило; тяглися вздовж вулиці, вишикувалися вздовж; бігали круг ставу, накреслити круг.

4. Складіть речення, в яких би подані нижче слова виступали то самостійними частинами мови, то прийменниками.

Кінець,збоку, навпроти, шляхом,близько.

5. Запишіть сполучення слів у три колонки залежно від того, як пишеться частина, що в дужках:1) разом; 2) окремо; 3) через дефіс.

Зорі дивляться (з) гори, струмок збігає (з) гори; жити (по) новому, їхали (по) новому мосту; (При) Карпатський край; сонце заглянуло (в) останнє вікно, побачитися (в) останнє; з (за) дерева з'явилася тінь; ми росли (в) купі, (в) купі пшениці; (з) середини почувся крик, (з) середини доповіді; стояв (з) боку, (з) боку Дніпра; канікули (по) перше лютого, (по) перше і (по) друге; (зо) зла кинути; (зі) мною поряд; був немов (уві) сні.

6. Розділені похилою рисою слова запишіть разом, окремо або через дефіс; поясніть правопис.

1. Блискавки бігли з різних сторін до/ середини неба (Фр.).
2. З / гори лине жайворонкова пісня (Мирн.).
3. Червоно з / за муру сонцем вечірнім залляло бур'яни.
- 4 . І як звернули вже в/двір, просто в очі по/між руїн на заході сонце червоно сідало(Гол.).
5. Вітер хапає віти прямо з/під ніг, по/над широким полем зашумів крилами.
6. По/між сидими верхами гір ходить хмарина , мов дівча між дідами (Павл.).
7. На/дворі вже зовсім потемніло (Неч.-Лев.).
8. На/зустріч Чернишеві з горба спускалися кілька бійців, розмовляючи по/між собою.
9. Помчали в/напрямі полігона (Гонч.)
10. Широка полотняна спідничка дзвоником кружляє на/в/коло її босих ніг, а коси вигойдуються, куди їм хочеться (Ст.).
11. У цій свитці, давній, ще бабиній, береженій ще на/дні скрині як найдорожчий скарб, що кожної осені перекладався горіховим листям від/молі та за/для пахоців, Катря була схожа на гарненьке ображене дитя (Тют.).

7. Перекладіть українською мовою. Порівняйте вживання та написання прийменників в українській та російській мовах.

Сказать в двух словах, с глазу на глаз, прийти по вкусу, смотря по погоде, в его пользу, вокруг города, посредством суффиксов, сверх всякого ожидания, при жизни, из-за неосторожности, согласно приказу, знать по газетам, дом в два этажа, при помощи скальпеля, принимать близко к сердцу, в случае засухи, принять во внимание, на протяжении двух дней, не смотря на болезнь, благодаря заботам, в течении жизни, соответственно правил.